

SLOVENSKI ŠOLSKI MUZEJ U GODINI 2005.

Slovenski školski muzej sadržajno djeluje kao jedan od desetak slovenskih nacionalnih muzejskih ustanova na području kulture, a institucionalno je povezan s Ministarstvom za školstvo i šport, koje izvršava osnivačka prava Vlade Republike Slovenije. U proteklih petnaest godina stalno radi sa skromnim brojem zaposlenika (ukupno njih 9), što je mali broj s obzirom na velik opseg zadataka nacionalnog muzeja za pokretno kulturno naslijeđe školstva. U ovoj su se godini od travnja do rujna 2005. obavljali građevinski radovi na krovu i na etaži ispod dijela prostora muzeja, koji imamo u najmu od Uršulinskog samostana. To je značilo djelomično preseljenje, a zatim vraćanje građe i radova s izložbe, međutim, taj dio prostora sada je odgovarajuće obnovljen i s novim prozorima. Unatoč obnovi ipak smo u skladu s mogućnostima obavljali i izložbenu djelatnost.

U svim odjelima muzeja održavala se redovna djelatnost preuzimanja i popisivanja građe: u knjižnici, izložbenoj zbirci, dokumentaciji i fototeci, a od privatnih vlasnika smo preuzeli i nešto arhivske građe s područja školstva. S obzirom na broj zaposlenih stručnih radnika i opseg djelatnosti koja već spada u redovni rad muzeja (izložbena, izdavačka, pedagoška djelatnost) upravo je radu s predmetima potrebno posvetiti više pozornosti. U muzeju smo dokumentirali (foto i video snimanje) svoju djelatnost i dio školske djelatnosti, primjerice, maturalnu paradu i već tradicionalni prvi školski dan i informativni dan u srednjim školama.

U muzeju smo organizirali pet izložbi i više od 10 priredbi, na kojima je bilo 9200 posjetitelja; uz to, imali smo i 1350 posjetitelja na našim gostujućim izložbama u Zagrebu. Najviše posjetitelja u muzeju predstavljaju učenici (osnovnoškolci: 261 grupa) na nastavi u staroj učionici, koja je dio stalne izložbe.

U **knjižnici muzeja** radilo se u depou (organizacija postavljanja, dopunjavanje opreme), te pregledavanje darovanih i kupljenih knjiga. U knjižnični program COBISS

S izložbe Pedagog Petar Musi 1799. – 1875.

u 2005. godini upisano je 1323 preuzetih zapisa monografskih publikacija i nanovo kreirano 154 zapisa monografija. U knjižnici je više od 100 korisnika obavilo 962 dnevna posjeta, od toga je bilo 280 posjeta studenata. Posjet čitaonici bio je zapravo mnogo veći, jer su u njoj bili i posjetitelji naših priredbi i više vođenih grupa na stalnoj izložbi, kojima smo predstavili i knjižnicu muzeja.

Izdali smo dva broja revije za tradicije školstva i glasila našega muzeja **Školska kronika 2005.**, 14 godište (i XXXVIII. godište u seriji *Zbornik za povijest školstva i odgoja*). Prvi broj, u kojem smo objavili više rasprava i članaka, sjećanja i zapise o oso-

Muzejska figura učitelja u ambijentalnoj učionici sredine 19. stoljeća. Kiparica: mag. Alenka Vidrgar, 2005.

bama, izašao je krajem kolovoza u 800 primjeraka na 200 stranica. Drugi broj, koji je izašao u nešto većoj nakladi (i na 255 stranica) je tematski, prati povremenu izložbu o maturi i ima podnaslov *Zbornik uz izložbu Matura X godina*.

Dopunjavanje naše stalne izložbe **Školstvo u Sloveniji kroz stoljeća**, koju smo za razdoblje od sredine 19. stoljeća do suvremenosti postavili u godinama od 1999. do 2001., a zatim svake godine dopunjavali maketama i muzejskim figurama, održavala se u 2005. godini. U toj godini imali

smo na izložbi tri nova predmeta: maketu zgrade OŠ iz okoline Kranja iz 1973. godine (drvo, u mjerilu 1:100) kao primjer tipske gradnje iz poznate akcije *5 godina 100 škola 1969 – 1973*; maketu kabinetskih učionica za likovnu nastavu i kemiju iz 1970. i muzejsku figuru učitelja iz sredine 19. stoljeća u oglednoj učionici iz tog razdoblja.

U izložbenoj auli muzeja do travnja je bila izložena naša prošlogodišnja izložba o školstvu u Primorju, koju smo pod naslovom **Neka bude učitelj!** otvorili 19. 11. 2004. s gostovanjem Pokrajinskog muzeja Kopar (o 130. godišnjici učilišta u Kopru) i kolekcionara predmeta i građe o školstvu g. Janeza Janežiča iz Kopra. Zaključili smo je 13. 4. predgovorom o kolekcionarstvu i muzejskim zbirkama u školama.¹

Značajan projekt bila je istovremena **razmjena izložbe s HŠM i naše gostovanje u Zagrebu**. Naša izložba o školskim nagradama i kaznama **Stara škola novu tuče** gostovala je 2005. godine u Hrvatskom školskom muzeju u Zagrebu. Tamo smo 20. 4. 2005. otvorili izložbu *Stara škola novu tuče*² u nazočnosti tadašnjeg slovenskog veleposlanika Petra Bekeša i ostalih gostiju. Izložba je pobudila dosta pozornosti, a hrvatske kolege su ujedno upozorili i na sadržaje kazna i nagrada na svojoj stalnoj izložbi. Kolege iz HŠM su u SŠM u svibnju (11. 5.) otvorili izložbu **Za zabavu i učenje dobroj**

¹ Uhvaćeno vrijeme. // *Šolski razgledi*, 7. 5. 2005., str. 2.

² M. P. Nastava između štapa i knjige. // *Školske novine*, 26. 4. 2005.

djeci i mladeži, koja je predstavila hrvatski tisak za mladež do 1945. godine. Njihovom predstavljanju dodali smo i osvrt na naše listove za mladež onog vremena, a upozorili smo i na naš prvi list za mladež *Vedež*.³ Priredbu su popratila predavanja o tisku za mladež (Štefka Batinić, dr. Marjana Kobe) i jesenski razgovori na temu *Učenik i kultura čitanja* (21. 9. 2005.). Obje su gostujuće izložbe popratili izložbeni katalozi: mi smo za Zagreb izdali tekst na hrvatskom jeziku (za prijevod su se pobrinuli kolege iz HŠM), a Hrvatski školski muzej je izdao izložbeni katalog na slovenskom jeziku, dok smo se za prijevod pobrinuli u našem muzeju.⁴ Korektnom suradnjom u organizaciji gostujuće izložbe, koju je zabilježila i TVS 1 u kulturnom prilogu u središnjem informativnom dnevniku, bili smo zadovoljni kako u Ljubljani tako i Zagrebu.

Muzejska aula je nakon završetka hrvatske izložbe najesen ugostila izložbu **Pedagog Peter Musi 1799. – 1875.**, koju su pripremili Muzej Velenje i Općina Šoštanj. Izložba o uzornom učitelju, Slomškovom suradniku, začetniku školske štednje, koju je u Šoštanju pripremio dr. Tone Ravnikar, bila je izložena kod nas od 24. 10. pa nadalje više od mjesec dana. Na izložbi smo predstavili i nešto građe iz naše knjižnice. Gostovanjem te izložbe odazvali smo se na izvrstan muzealni rezultat povezivanja pokrajinskog muzeja i općine te omogućili izlaganje lijepe i sadržajno zanimljive izložbe u Ljubljani, čime smo barem malo skrenuli pozornost na jednog od graditelja slovenske kulture (muzej je već prije nekoliko godina organizirao izložbu i publikaciju o njegovoj djelatnosti na području školske štednje). Za tu izložbu pripremili smo i katalog.⁵

Druga gostujuća izložba povezana je s razvojnim putem našeg muzeja, koji je u razdoblju od 1946. do 1954. gostovao u zgradi OŠ Ledina. Izložba **Ledina 1855. – 2005.** prikazala je razvoj i radove jedne od ljubljanskih škola s bogatom tradicijom i zanimljivom sadašnjošću, a ujedno je to bilo i vraćanje gostoprimstva od prije desetak godina. Ovu izložbu, koju su 7. 12. 2005. pripremili učitelji i učenici osnovne škole, dopunjuje i izložbena zbirka.⁶

Maketa učionice za kemiju na osnovnoj školi oko 1970. Dio stalnog postava SŠM-a. Izradio: Marjan Javoršek, 2005.

³ [ce]. Stati i postati. "Za zabavu i učenje dobroj djeci i mladeži". // *Družina*, 12. 6. 2005.

⁴ *Stara škola novu tuče. Od straha božjeg do dječjih prava* (Katalog izložbe SŠM u KŠM – izložbeni katalog SŠM 83). Ljubljana – Zagreb, 2005., 32 str.; *Za zabavu i učenje dobroj djeci i mladeži. Hrvatski časopisi za djecu i mladež od 1864. do 1945.* Zagreb : Hrvatski školski muzej, 2005., 50 str.

⁵ *Pedagog Peter Musi 1799.-1875.*, izložbeni katalog (zbirka) - 85, Ljubljana 2005., 8 str.; Hieng, Primož. Pedagog, voćar, otac siromašnih. // *Slovenske novice*, 5. 11. 2005., str. 10; Snežič, Jasna. Izložbe u Slovenskom školskom muzeju : Prema Musiju Matura X godina. // *Večer*, 11. 11. 2005., str. 13.

⁶ *Ledina, osnovna škola u Ljubljani od 1855. godine*, Izložba prilikom 150 godišnjice škole, Ljubljana : OŠ Ledina, 2005., 8 str.

Nova povremena izložba, koju smo zamislili kao dio trodijelnog projekta, u sklopu kojeg je već 2004. godine predstavljena gostujuća izložba *Dobra igračka i Neka bude učitelj* (učilište, kolekcionarstvo školske građe u Primorju), 23. 11. 2005. predstavila je tematiku suvremene mature u Sloveniji. Izložbu pod naslovom ***Matura X godina: povodom desete godišnjice opće mature 1994/95 – 2004/05*** u izložbenoj je dvorani muzeja otvorio ministar za školstvo i šport dr. Milan Zver, dok su priredbi nazočili i brojni suradnici ministarstva, Državnog ispitnog centra (RIC) s kojim smo kod izložbe opsežno i dobro surađivali, predstavnici srednjih škola i naturalnih komisija. Otvaranje

Izložba Matura X godina u Slovenskom šolskom muzeju, studeni 2005.

izložbe popratio je katalog, dok je pred kraj godine izašao i zbornik uz izložbu kao drugi broj *Školske kronike* 2005., u kojemu su svojim člancima sudjelovala i tri djelatnika našega muzeja.⁷

Poseban dio izložbene djelatnosti je i predstavljanje projekta na Internetu ***Putem kulturnog nasljeđa školstva u Ljubljani***, koja predstavlja šetnju uz sadašnje i nekadašnje školske zgrade s osvrtom na povijest, fotografije, nacрте, značajne osobe i građu, što se sve čuva u muzeju. Taj trogodišnji projekt izveli smo sredstvima

za kulturne projekte Gradske općine Ljubljana u godinama od 2003. do 2005. Uz to smo *obnovili i web stranicu* koja je sada postavljena aktivno i možemo je sami dopunjavati (www.ssolski-muzej.si).

Muzejski pedagoški rad postaje sve prepoznatljiviji i važan u djelovanju muzeja. Nastava u staroj učionici kao najprivlačniji dio muzejske ponude odvija se u obliku tri povijesna nastavna sata: za austrijsko razdoblje (tema: domaća mačka), staru Jugoslaviju (krasopis)⁸ i vrijeme oko 1953. godine. “Suvremeni” nastavni sat za vrijeme prije pola stoljeća pokusno je izveden 14. 3. Nastavi je priložen radni list s porukom učitelju da sadržaj u školi nadogradi kritičnom povijesnom analizom vremena i prilika.⁹ Nastavni sati se odvijaju u razmjerno maloj *Učionici moje (pra) bake*, koju moramo stalno mijenjati s obzirom na predstavljeno razdoblje. Učionicu dopunjavamo replikama povijesnih školskih klupa. Kao dio pedagoške djelatnosti obavili smo kao koproducenti u rujnu snimanje nastavnog sata iz vremena oko 1900. na temu domaća kokoš u prostoru muzeja i na Muljavi kao pripremu za izradu DVD-a za razgledavanje u muzeju i

⁷ *Matura X godina: prilikom desete obljetnice opće mature 1994/95 – 2004/05*, izložbeni katalog (zbirka) – 86, 8 str.; Zbornik prilikom izložbe “Matura X godina: prilikom desete obljetnice opće mature 1994/95 – 2004/05”, *Školska kronika* 2005., br. 2, str. 201–455 (urednica M. Balkovec Debevec).

⁸ Kontler Salamon, Jasna. Onako, kako su pisale bake i djedovi. Nastavni sat lijepoga pisanja u Slovenskom šolskom muzeju. // *Delo*, 18. 4. 2005., str. 14.

za promociju djelatnosti. Muzej je otvoren radnim danima u prijedpodnevnim satima, a redovito omogućujemo posjetu muzeju i u popodnevnim satima (svaki prvi četvrtak u mjesecu) i najavljenim grupama.

S obzirom na svoju osnovnu muzejsku djelatnost na području kulture, pri radu u muzeju zasigurno mora u središtu biti briga za pokretno kulturno naslijeđe školstva, tj. građu u zbirkama muzeja, kojoj posvećujemo i studijski i istraživački interes, povezan prije svega s pripremama naših izložbi i s ostalom muzejskom djelatnošću, jer je muzej financiran za obavljanje javne službe na svom području. Tako je suradnja s ostalim ustanovama prije svega dopunjavanje te djelatnosti i najčešće znači stručno savjetovanje i posredovanje građe. Prije svega, muzej je otvoren za suradnju te vrste sa školama kao i za dobivanje građe za muzej.

U muzeju surađujemo sa Savezom prijatelja mladeži na poticanju istraživačke djelatnosti mladih (ocjenjivanje zadaća, prikupljanje i čuvanje zadataka u SŠM). Surađivali smo u izvedbi natječajne **istraživačke zadaće za mlade povjesničare osnovnih škola u školskoj godini 2004./2005. na temu 'i ovo je škola'**.⁹ Građu od 77 istraživačkih zadataka o školskim i djelatnostima uz školu pohranili smo popisanu u 6 kutija za arhiviranje. Surađivali smo sa stručnim društvima i pojedinim školama oko njihovih jubileja i priprema jubilejnih zbornika. Posebno smo se u 2005. godini (od 20. do 25. 7.) aktivno uključili u rad **XI. međunarodnog simpozija školskih muzeja i školsko-povijesnih zbirki u Švicarskoj** (kartuzija Ittingen kod Frauenfelda u blizini Bodenskog jezera). Tamo smo organizirali prigodnu izložbu s predstavljanjem naše djelatnosti (i na njemačkom i engleskom jeziku) i sudjelovali s dva referata: *Usporedba školskih muzeja u istočnoj Europi / Comparative developments in museums of school life and childhood in East Europe* (M. Ribarič) i *Slovenski školski muzej 2003.-2005.: novi projekti od školskih kazni do mature / Slovenian School museum 2003 – 2005.: new projects from school punishment to school leaving examinations* (M. Balkovec Debevec).¹⁰ Ponovno smo obnovili kontakte s većim brojem muzeja koji su bili zastupljeni na simpoziju i poticali ih na razmjenu publikacija. Suradnici muzeja surađivali su pri posredovanju informacija i građe s područja djelovanja muzeja zainteresiranim korisnicima (studenti, učenici, istraživači) i pri pripremi građe za različite udžbenike, knjige i TV emisije. U muzeju smo imali i više predstavljanja publikacija odnosno djelatnosti povezane s djelovanjem muzeja, među ostalim i obranu magistarskog rada s područja etnologije.

Prilikom otvaranja novih zadataka (razvoj školskih ustanova u proteklom desetljeću, razvoj tiskovne djelatnosti s dva broja revija svake godine, povijesni nastavni sati i rastuća posjećenost, sve veća očekivanja škola za suradnju, razvoj kontakata s

⁹ *Školski sat naših baka i djedova – iz 1953. godine: Mi, pioniri (nastavni list)*. Ljubljana : SŠM, 2005. (4 str.); Mi, pioniri. // Delo, 10. 5. 2005.; Kavčič, Igor. Lijepo je u našoj domovini biti ...// *Gorenjski glas*, 27. 5. 2005., str. 20; Korošak, Maja. Mi, pioniri! Nastavni sat u Slovenskom školskom muzeju. // *Naša žena*, lipanj 2005., br. 6, str. 40–41.

¹⁰ *I ovo je škola: školske i izvanškolske djelatnosti*. / uredila Iris Furlan. Ljubljana: ZPMS, Komisija za rad povijesnih krugova, 2004., 77 str.

¹¹ Ribarič, M. 11. međunarodni simpozij školskih muzeja i školskih zbirki. // *Argo* 48/2, 2005., str. 197–199.

javnošću, web stranica muzeja) i nužnosti intenzivnijeg terenskog rada na prikupljanju i popisivanju građe i dokumentiranju (kako slovenskog školstva u Sloveniji, tako i pograničnog školstva i školstva u inozemstvu) svjesni smo ograničenih mogućnosti djelovanja nacionalnog muzeja sa skromnim kadrovskim, prostornim i financijskim mogućnostima. Međutim, i u tim okvirima nastojimo učiniti što više i sa suradnjom s muzejskim ustanovama susjednih država.

Branko Šuštar

HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ - KANDIDAT ZA NAGRADU EUROPSKI MUZEJ GODINE 2005.

U organizaciji Europskog muzejskog foruma (*European Museum Forum; EMF*), a pod visokim pokroviteljstvom belgijske kraljice Fabiole i pokroviteljstvom Vijeća Europe u Bruxellesu je od 4. do 7. svibnja 2005. održana konferencija na kojoj su predstavljeni muzeji kandidirani za nagradu Europski muzej godine 2005. i proglašeni nagrađeni.

Europski muzejski forum neovisna je organizacija osnovana 1977. godine¹. Djeluje pod pokroviteljstvom Vijeća Europe te visokim pokroviteljstvom belgijske kraljice Fabiole. Rad Forumu vodi vijeće od 15 stručnjaka iz 12 zemalja i 32 nacionalna korepondenta. Europski muzejski forum posvećen je podizanju muzejskih standarda u Europi i predstavljanju izvrsnosti, priznavanju i predstavljanju dobrih primjera inovacija putem sheme nagrada koje dodjeljuje, suradnji s vijećem Europe (kroz Nagradu Vijeća Europe koja se dodjeljuje muzejima koji značajno pridonose razumijevanju europske baštine), poticanju razmjene ideja, podataka i iskustava među muzejskim stručnjacima unutar Vijeća Europe na principu jednakosti, širenju informacija o inovacijama i organiziranju radionica, interpretaciji dinamičnog odnosa između muzeja i javnosti (publike) u različitim europskim društvenim i kulturalnim kontekstima te poticanju plodnih veza među muzealcima. Takvim djelovanjem EMF se nametnuo kao važno polazište i referenca novootvorenim ili obnovljenim muzejima, a svojim stalnim angažmanom na istraživanju novih oblika organizacije usmjeren je na povećanje kvalitete programa koje muzeji nude javnosti (*Public Quality*).

¹ Utemeljio ju je, kao i samu nagradu, Kenneth Hudson, jedna od najistaknutijih osoba na europskoj muzejskoj sceni. Hudson nije bio muzealac, već je muzeju pristupao kao javni prosvjetar i gorljivi glasnogovornik u ime posjetitelja muzeja. Oštro je kritizirao svaku pojavu gluposti, nemara i snobizma u muzejskoj struci. Od posjetitelja je očekivao znatiželju i žed za znanjem. Nije bio dijelom niti jedne institucije, a povremeno je bio savjetnikom u ICOM-u i UNESCO-u. Svoju je neovisnost praktično istaknuo pokretanjem nagrade Europski muzej godine te Europskog muzejskog foruma s ciljem međunarodne razmjene ideja i stvaranja mreže inspirativnog djelovanja. (prema: <http://www.europeanmuseumforum.org>)